Protohistòria del Mediterrani 2014/2015

Codi: 100732
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500241 Arqueologia	OT	3	0
2500241 Arqueologia	OT	4	0

Professor de contacte

Nom: David Asensio Vilaro
Correu electrònic: David.Asensio.Vilaro@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: Sí
Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

No n'hi ha.

Objectius

Els objectius del quart curs (amb 60 crèdits de formació bàsica obligatòria) són dotar a l'estudiant d'una formació bàsica en arqueologia, història i altres disciplines socials, i que es familiaritzi amb matèries històrico-arqueològiques que es desenvoluparan en cursos posteriors. L'assignatura té com a continguts l'exposició dels trets bàsics de la investigació històrico-arqueològica aplicada a l'àmbit del període protohistòric en el context geogràfic dels territoris abocats a la Mar Mediterrània. Es plantejaran les aportacions de les metodologies instrumentals i de les tècniques analítiques als debats historiogràfics que la disciplina ha abordat. S'estudiaran els principals descobriments i els punts que han suscitat més controvèrsia de la investigació dels diferents períodes i territoris considerats. Els continguts inclouen les aportacions des dels diferents àmbits de procedència de la informació i les proves empíriques (bàsicament el registre arqueològic) des de les quals s'elaboren les hipòtesis.

Aquesta matèria nuclear està concebuda com a continuació i ampliació de la matèria bàsica HISTÒRIA

Concretament, els objectius formatius de l'assignatura són:

1) Analitzar les línies de recerca i pensament vigents en l'arqueologia protohistòrica, des dels seus orígens fins el moment actual

2) Aportar a l'alumne una visió global de les matèries i camps que formen part del que avui dia anomenen Arqueologia protohistòrica.

3) Reflexionar sobre la vinculació de l'arqueologia protohistòrica amb d'altres disciplines (història antiga, antropologia, teoria arqueològica...).

Competències

Arqueologia
- Contextualitzar i analitzar processos històrics.

- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda daquell camp d'estudi.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Utilitzar els principals mètodes, tècniques i instruments d'anàlisi en arqueologia

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar les tècniques i els instruments d'anàlisi adequats als casos d'estudi
2. Aplicar tant els coneixements com la capacitat d'anàlisi a la resolució de problemes relatius al camp d'estudi propi
3. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
4. Dominar en el grau necessari els idiomes rellevants per a la pràctica professional
5. Dominar i identificar la història de l'entorn immediat
6. Dominar l'estructura diacrònica general del passat.
7. Dominar la història universal de l'antiguitat
8. Fer presentacions orals utilitzant un vocabulari i un estil acadèmics adequats
9. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic.
10. Identificar el context en què s'inscriuen els processos històrics
11. Identificar els mètodes propis de l'arqueologia i la seva relació amb l'anàlisi històrica
12. Identificar els mètodes propis de la història i la seva relació amb l'anàlisi de fets concrets.
13. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
14. Presentar treballs en formats ajustats a les demandes i els estils personals, tant individuals com en grup petit.
15. Reconèixer la importància de controlar la qualitat dels resultats del treball i de la seva presentació
16. Transmetre els resultats de la recerca arqueològica i comunicar conclusions, de manera clara, tant oralment com per escrit, a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
17. Utilitzar el vocabulari tècnic específic i d'interpretació de la disciplina
18. Utilitzar tant eines informàtiques bàsiques (per exemple, processadors de textos o bases de dades) com programes especialitzats necessaris en la pràctica professional.

Continguts

Els continguts de l'assignatura estan molt condicionats per la necessitat de no repetir temes i aspectes ja impartits a d'altres assignatures del Grau d'Arqueologia. Així, d'entrada, donat que en cursos anteriors s'ha donat una "Arqueologia Clàssica" obligatòria i, a més, hi ha una "Arqueologia Grega" optativa (sens dubte escollida per tots els interessats pel món preromà) donem per fet que l'àmbit dels agents colonitzadors (grecs i feno-púnics) ja és conegut. Per aquesta raó, aquesta "Protohistòria del Mediterrani" s'enfoca fonamentalment com una arqueologia de les comunitats locals o 'pobles indígenes' de les ribes del Mediterrani central i occidental. En segon lloc, atès que a segon curs s'ha fet una "arqueologia

hispànica" obligatòria, on hi ha tot un bloc dedicat al període protohistòric, el tractament de les cultures preromanes de la Península Ibèrica serà menys aprofundit, bàsicament centrant-nos en els processos formatius. Per tot això, el programa proposat seria el següent:

1:- Presentació.

1.1.- Distribució geogràfica dels diferents pobles protohistòrics en l'àmbit del Mediterrani central i occidental. Un panorama caracteritzat per una enorme varietat cultural i socio-econòmica.

1.2.- Aspectes bàsics: abast cronològic i qüestions lingüístiques.

2.- La formació de societats complexes a la Península Ibèrica.

2.1.- Els precedents: els episodis de complexitat de l'edat del bronze; sudest argàric, motillas, bronze valencià.

2.2.- La 'crisi' i nou dinamisme en el bronze final. Contactes pre-colonials.

3.- La formació de societats complexes a la Península Itàlica i Sicília.

3.1.- Els precedents: la cultura vilanoviana i altres horitzons del bronze finals/primer ferro.

3.2.- El món etrusc. Una civilització estatal de la màxima complexitat.

3.3.- Altres pobles itàlics menys coneguts: llatins, oscs, messapis, lucans, sículs, sicans, etc.

4.- Un cas d'interacció cultural en context colonial: Els pobles occidentals i la colonització focea.

4.1.- Els Gals del Sud.

4.2.- Els Ibers del Nord.

Metodologia

1. Formació dirigida dins de l'aula

S'oferiran exposicions teòriques per introduir i analitzar els aspectes més rellevants de l'arqueologia protohistòrica mediterrània. Aquests continguts es complementaran amb sessions de Power Point, imatges, quadres explicatius, documentals i webs interactius. També es plantejaran exercicis (lectures, comentaris, anàlisi d'exemples, etc.) i es proposaran alguns debats.

2. Visita arqueològica

En pretén complementar els continguts de l'assignatura amb la visita d'algun jaciment arqueològic de Catalunya que sigui significatiu pel que fa a les relacions i influències culturals entre les societats indígenes occidentals i els agents colonials i l'evolució de les interpretacions sobre aquesta qüestió.

3. Formació individual

Seguint les directrius exposades a l'aula, l'estudiant elaborarà els exercicis periòdics i prepararà un petit estudi de cas sobre un tema a escollir. Haurà de consultar bases de dades i catàlegs bibliogràfics. Enformularà els resultats en un document que lliurarà acompanyat de mapes, imatges i bibliografia. A l'aula s'indicaran els criteris d'elaboració.

Evidentment, l'estudiant haurà d'aprofundir i ampliar la matèria impartida fent ús de la bibliografia bàsica o recomanada per aclarir i ampliar els continguts del programa. Els dubtes o consultes els podrà adreçar al professorat en l'horari d'atenció al despatx o bé a través de l'espai virtual.

4. Treball Individual

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Exposicions teòriques	30	1,2	2, 4, 10, 13
Tipus: Supervisades			
Visita arqueològica i preparació de casos	17	0,68	1, 2, 10, 11, 14, 16
Tipus: Autònomes			
Treball individual	85	3,4	5, 6, 7, 10, 11, 12

Avaluació

1. Prova teòrica (60%) - 1 examen a finals de curs

Sistema d'avaluació:

S'avaluaran els conceptes impartits a classe a partir de dues preguntes tipus tema - d'anàlisi i síntesi i, opcionalment, també de reflexió crítica - a escollir entre tres opcions.

2. Treballs individuals, seguint una de les dues opcions descrites en l'apartat anterior, sobre 'treball individual' (40%).

3. condicions de Reavaluació. Només podrà fer la reavaluació qui s'hagi presentat a l'examen i hagi presentat tots els treballs individuals sol.licitats.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Examen	60 per cent	3	0,12	16
Treball individual	40 per cent	15	0,6	1, 2, 3, 4, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18

Bibliografia

Aubet, M.E. (1994): Tiro y las colonias fenicias de occidente. Ed. Crítica. Barcelona.

Aubet, M.E. (2007): Comercio y colonialismo en el Próximo Oriente antiguo; los antecedentes coloniales del III y II milenio aC. Bellaterra Arqueología. Barcelona.

Calvo, M.; Guerrero, V.M.; Salvà, B. (2002): "Los orígenes del poblamiento balear, una discusión no acabada", Complutum, 13, pp. 159-191.

Costa, B.; Benito, N. (2000): "El poblament de les illes Pitïuses durant la prehistòria. Estat actual de la investigació". *Colonización humana en ambientes insulares: interacción con el medio y adaptación cultural*. Universitat de les Illes Balears, pp. 215-321.

Cristofani, M. (Ed.) (2000): Etruschi, una nuova immagine. Giunti Ed. Firenze.

Dickinson, O. (2000): *La Edad del Bronce egea*; Akal Ediciones, Madrid.

Dickinson, O. (2010): *El Egeo, de la Edad del Bronce a la Edad del Hierro*; Bellaterra arqueología, Barcelona.

Dietler, M. (1990): Driven by drink: the role of drinking in the political economy of the case of early Iron Age France, *Journal of Anthropological Archaeology,* 9, pp. 352-406.

Dietler, M. (1999): Rituals of commensality and the politics of state formation in the 'princely' societies of early Iron Age Europe, *Les princes et l'émergence de l'État: Actes de la table ronde internationale de Naples (1994), Collection Centre Jean Bérard, 17, Bibliothèque de l'École Française de Rome, 252,* pp. 135-152.

French, E. (2005): Micenas, capital de Agamenón. Bellaterra Arqueología, Barcelona.

Gracia, F. (1995): Comercio del vino y estructuras de intercambio en el NE. de la Península Ibérica y Languedoc-Rosellón entre los siglos VII-V aC. *In:* CELESTINO (S.) ed. *Arqueología del vino. Los orígenes del vino en Occidente*, Jerez de la Frontera, p. 297-331.

Guerrero, V.M.; Calvo, M.; Salvà, B. (2002): "La cultura talayótica. Una sociedad de la Edad del Hierro en la periferia de la colonización fenicia", *Complutum*, 13, pp. 221-258.

Lilliu, G. (1999): *La Civiltà Nuragica*. Sardegna Archeologica, Studi e Monumenti, 2, Roma.

Llull, V.; Micó, R.; Rihuete, C.; Risch, R. (2001): *La prehistoria de las Islas Baleares y el yacimiento arqueológico de Son Fornés (Montuiri, Mallorca)*. Edició Fundació Son Fornés. Barcelona.

Pacciarelli, M. (2001): Dal *villagio alla città: la svolta protourbana del 1000 a.C. nell'Italia tirrenica*. Grande contesti e problema della protostoria italiana, 4, Firenze.

Pallotino, M. (1987): Etruscologia. Ed. Hoepli. Milano.

Pericot, L. (1975): *Las islas Baleares en los tiempos prehistóricos*. Barcelona.

Plantalamor, Ll. (1991): *L'arquitectura prehistòrica i protohistòrica de Menorca i el seu marc cultural*. Maó.

Py, M. (1993): Les gaulois du midi; de la fin de l'age du bronze à la conquete romaine. Hachette Ed.

Py, M. (2009): Lattara (Lattes, Hérault), *comptoir gaulois méditerranéen entre Etrusques, Grecs et Romains*. Collection Hauts lieux d'Histoire, Editions Errance, Paris.

Sanmartí, J. (2004): From local communities to early states. *Pyrenae*,35-1, Universitat de Barcelona, pp. 7-41.

Sanmartí, J.; Santacana, J. (2005): *Els ibers del Nord*. Rafael Dalmau Eds., Barcelona, 232 p.

Sanmartí, J.; Asensio, D. ; Belarte, M.C. ; Noguera, J. (2009): Comerç colonial, comensalitat i canvi social a la protohistoria de Catalunya, Citerior, 5, pp. 219-238.

Stein, G. (2005): *Archaeology of Colonial Encounters: Comparative Perspectives.*

Van Dommelen, P. (1997): "Colonial Constructs: Colonialism and Archaeology in the Mediterranean", *World Archaeology*, Vol. 28, No. 3, *Culture Contact and Colonialism*, pp. 305-323.

Wolf, E.R. (1987): Europa y la gente sin historia. Fondo de Cultura Económica. México.